

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 344 sahifa,
16-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	10
Fazliddin Abdunabiyevich Abdurazaqov	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	15
Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li	
Orfografik kompetensiyaning mohiyati va boshlang'ich sinflarda shakllanish bosqichlari	21
Abduvaliyeva Nodira Alisherovna, Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati	25
Nabijonova Feruza Valijon qizi	
Loyiha texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish mazmuni	28
O'rinova Nilufar Muxammadovna	
Sinfdan tashqari o'qish darslarida badiiy asar bilan ishlashning kompetensiyaviy yondashuv asosidagi metodikasi	32
Qilichova Billura Yorqinxuja qizi, Homidov H. K.	
Kasbiy-kommunikativ madaniyat fenomenining pedagogik talqini va rivojlanish tendensiyalari	37
Tashpulatova Nodira Olimjon qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	41
Umbarova Nasiba Xolboy qizi	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	44
Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboev Navruz Ilhombek o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi (PIRLS dasturi misolida)	47
Abduraxmanova Charos Burxanovna	
Lesson Planning in English Language Teaching at Technical Universities	51
Aitbaeva Nursuliu Tairbekovna	
Lingvistik intellekt asosida individual o'qitish yondashuvining samaradorligi	55
Allanazarova Sadoqat Azimovna	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	59
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna	
Теоретико-методологические подходы к изучению эмоциональных концептов в литературе: (на материале английских и немецких фразеологизмов)	63
Сайёра Улашевна Тагаева, Азиза Анкаевна Уразкулова	
The Importance of Forming a Schedule for High School Students	67
D. T. Atabayeva, X. I. Abduraymova	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	70
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga yondashuvning texnologik xususiyatlari ...	75
Jumanov Sherzod Saloyevich	
Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari	78
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Maktab geometriyasida ko'pyoqlilar mavzusini o'rganishning innovatsion usullari	83
Pirlepesov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Generativ AI vositalarining mustaqil ta'lim jarayonidagi didaktik funksiyalari	86
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
O'quvchi-sportchilar uchun individual mashg'ulot yuklamalarini avtomatik rejalashtirish va optimallashtirish imkoniyatini yaratish ahamiyati	91
Qosimov Faxriddin Jo'raqulovich	

Когнитивный диссонанс как социально-психологический феномен в контексте высшего образования: теоретический анализ	95
Мансурова Гульмира Рафазловна	
Регуляторный произвол или необходимый порядок? Влияние новых регуляторных механизмов на свободу расследовательской журналистики	101
Рауфова Озода	
Qizlar tarbiyasida mahalla–oila–maktab hamkorligi mexanizmlari	105
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida	109
Tangriyev Abdulkarim Tovashevich	
O'qish savodxonligi darslarida matn bilan ishlash orqali o'quvchilarda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	114
Boymurodova Nodirabegim Bahodir qizi	
Raqamli transformatsiya sharoitida STEAM ta'limi orqali talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish	120
Kozimova Mehriniso Akbarali qizi	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	125
O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish texnologiyalari va ularning amaliy qo'llanilishi	129
Sharipov Nodir Botir o'g'li	
Management of Medical Emergencies in Outpatient Dental Clinics.....	133
Adurazzoqov Kamoliddin, Umarov Maruf, Buzrukhoda Javohir	
Psixologik farovonlikning asosiy komponentlari, ta'sir qiluvchi omillar va zamonaviy baholash usullari	138
Aliyev Samariddin Murotali o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	142
Boymurodova Sadoqat Istam qizi	
O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi.....	146
Gadoymurodova Kamola Sunnatullojeva	
Oilada bola tarbiyasining ahamiyati va uning shaxs kamolotiga ta'siri	151
Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Oilimova Mushtariy Xaydarali qizi	
Art-pedagogika vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik ahamiyati	154
Gulboyev Akbar Tuxtyayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy tadbirlar orqali vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish	158
Homidov Husniddin Kupaysinovich, Yusupova Gulzor Yunusjon qizi, Norbekova Sevinch Musurmon qizi	
Bone-Grafting Materials in Oral Surgery: Classification, Biological Properties, and Clinical Application	161
Jumaqulova Mashhura Alishevovna, Buzrukhoda Javohir Davronovich	
Mediatsiya va o'qib tushunish kompetensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik	166
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Using STEM Technologies to Foster Rational Thinking in the Dentistry	169
Khonimqulov Javlon, Burkhonova Zarafuz	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini montessori metodikasi vositasida til o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish usullari modeli.....	173
Mahbuba Yusupova Rustam qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tayanch kompetensiyalarni integrativ yondashuv asosida shakllantirish metodikasining samaradorligi.....	177
Nasimova N. Q.	
Analysis of Scanning Techniques Used in Orthodontic Dentistry	182
Nasrullayev Javlonbek Ta'atonovich, Rahimberdiyev Rustam Abdunosirovich	
Zamonaviylik - ta'lim konsepsiyasida asosiy mezon sifatida	187
Ochilova Gulnoza Odilovna	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasi ..... 191 Qahhorova Sojida Bahodir qizi, Zokirov Javoxir G'aybullo o'g'li
	Diqqat va xotira jarayonlarida raqamli texnologiyalarning roli ..... 196 Salomova Nargiza Sattorovna
	Talabalarda kasbiy refleksiya rivojlanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning empirik tahlili..... 200 Shukurova Nargiza Ikramovna
	Gimnastikachi qizlarda egiluvchanlik jismoniy sifatini rivojlantirish jarayonida shikastlanishlarning oldini olish ..... 205 Sultanova Musharafxon Xudoyqul qizi
	Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ekologik bilimlarni raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirish... 210 Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna
	Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari ..... 216 Uralova Nurxon Maxadovna
	Naqshbandiya qadriyatlarini bo'lg'usi o'qituvchi shaxsini shakllantirishdagi o'rni..... 220 Xalmuxamedova Maxbuba Aslanovna
	Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari ..... 223 Xo'jamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Sanaqulova Sevinch Baxtiyor qizi
	Developing Logical Thinking via the Use of STEM Technology ..... 226 Yarmuhammedov Nabijon Navruzovich, Burkhonova Zarafuz
	Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati ..... 229 Yo'ldoshboyeva Zulfiya Ravshan qizi, Jumayev Abdilxakim Turdiyevich
	Значение предмета физического воспитания и спортивной метрологии в физическом воспитании молодежи ..... 233 Маматкулов Равшанжон Солижонович
	Аксиологические аспекты диалога культур в романе Сухбата Афлатуни "Рай Земной" ..... 237 Чернова Татьяна Алексеевна, Худойназаров Сардорбек
	Maktab boshqaruvida ilmiy asoslangan yondashuvlarni joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari..... 240 Akbutayeva Gulasal Uzoq qizi
	Features of Verbal and Non-Verbal Communication in Teaching Foreign Languages in Higher Education Institutions ..... 248 Gulnoza Aslamovna Azimkulova
	Chaenomeles Japonica (Thunb.) Lindl. Ex Spach mevalaridan ajratib olingan polifenol va pektin komplekslarining ichak mikrobiotasi, oksidlovchi stress va immun javobga ta'sirini molekulyar-biologik usullar asosida tadqiq etish ..... 251 Ergasheva Nigora G'ayratovna
	Contemporary Linguodidactic Trends in Teaching English in Higher Education ..... 259 Khudoyarova Ziyoda Maratovna
	Yuqori sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning muammo va imkoniyatlari..... 264 Layloxon Xabibullayeva Tursunali qizi
	Raqamli sport pedagogikasi va bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish omillari..... 269 Matvapayev Azizbek Gaibnazar o'g'li
	Sun'iy intellektga qaramlik: raqamli addiksiya evolyutsiyasining yangi bosqichi ..... 273 Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi
	Linguo-Cognitive Modeling of The Relationship Between Life and Death In Literary Texts: a Comparative Analysis (Based on 20 th -Century English and Karakalpak Works)..... 279 Najimova Perizad Arslanbay qizi
	Talabalar intellektual qobiliyatini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari ..... 283 Shodiyeva Charos Ravshan qizi
	Ta'limiy o'yinlar vositasida ko'zi ojiz bolalar nutqidagi kamchiliklarni korreksiyalashga qaratilgan mashg'ulotlarining asosiy bosqichlari ..... 286 Xaytova Farida Kuchkarovna

Raqamli va an'anaviy o'qish: qiyosiy tahlil.....	292
<i>Mashrapova Sevara Xabibovna</i>	
Mustahkam oila qadriyatlari va ularning zamonaviy jamiyat rivojiga ta'siri.....	296
<i>Soyibova Bonu O'tkir qizi</i>	
Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyati	301
<i>Xoliqov Farxod Karomatillo o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalar: sun'iy intellekt vositalaridan oqilona foydalanish metodikasi...	305
<i>Aminov Shavkatjon Sobir o'g'li, Abdusattarova Muhlisaxon Foziljon qizi, Berdiyaroova Jasmena Sherzodjon qizi</i>	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarda koordinatsion qobiliyatlarni shakllantirishning samarali vositalari	311
<i>Jumanova Iroda Shokirjon qizi</i>	
Mediatsiya va o'qib tushunish kompEtensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik.....	315
<i>Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi</i>	
Xorijiy tillarda yozma ish turlarini o'rganishning o'ziga xos jihatlari	319
<i>Omonova Sarvinoz</i>	
Can Duolingo Reduce Speaking Anxiety: A Literature-Based Analysis	322
<i>Qodirqulova Ra'no</i>	
Kommunikativ yondashuv asosida o'quvchilarning chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini takomillashtirish	326
<i>Sa'dullayeva Shahzoda Nuriddin qizi</i>	
Zamonaviy psixologning kasbiy kompetensiyasi: krizisli vaziyatlarda ishlash texnologiyalari.....	330
<i>Shirinov Otabek Tualovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari	333
<i>Uralova Nurxon Maxadovna</i>	
Иммерсивные технологии в обучении русскому языку как иностранному: современные подходы и перспективы	337
<i>Абдусаламова Адига Каримджановна</i>	
Инновационная методика интенсивного обучения студентов филологического направления русскому языку в сопоставлении с узбекским языком	340
<i>Касимов А. Б.</i>	

SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK MOHIYATI

Xoliqov Farxod Karomatillo o'g'li

Jizzax davlat pedagogika universiteti, katta o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyati nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Pedagogika fani doirasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish tushunchasi, uning tarkibiy komponentlari hamda tarbiyaviy jarayon bilan o'zaro bog'liqligi yoritilgan. Tadqiqotda pedagogik ta'sirning shaxsda sog'lomlashtirish madaniyatini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy asosda izohlanadi.

Muallif sog'lom turmush tarzini shakllantirish jarayonini yaxlit pedagogik tizim sifatida tavsiflab, uning maqsad, mazmun, metod, vosita va natija komponentlarini tahlil qiladi. Shuningdek, sog'lom turmush tarzini shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvning ustuvor ahamiyati asoslab beriladi. Maqolaning ilmiy yangiligi sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik komponentlari hamda ularning o'zaro aloqalarini tizimlashtiruvchi konseptual modelning taklif etilganligi bilan belgilanadi.

Kalit so'zlar: sog'lom turmush tarzi, pedagogik mohiyat, sog'lomlashtirish madaniyati, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, tarbiyaviy jarayon, pedagogik tizim, sog'liqni saqlash kompetensiyasi.

Abstract: This article provides a theoretical analysis of the pedagogical essence of healthy lifestyle formation. Within the framework of pedagogical science, the concept of healthy lifestyle formation, its structural components, and its relationship with the educational process are examined. The study scientifically substantiates the role of pedagogical influence in developing a culture of health preservation among individuals.

The author characterizes healthy lifestyle formation as an integral pedagogical system and analyzes its goal, content, methods, means, and outcome components. Particular attention is paid to the priority of the personality-oriented pedagogical approach in promoting healthy lifestyle behaviors. The scientific novelty of the article lies in the development of a conceptual model that systematizes the pedagogical components of healthy lifestyle formation and reveals their interrelationships.

Key words: healthy lifestyle, pedagogical essence, health-preserving culture, personality-oriented education, educational process, pedagogical system, health competence.

Аннотация: В данной статье теоретически анализируется педагогическая сущность формирования здорового образа жизни. В рамках педагогической науки рассматриваются понятие формирования здорового образа жизни, его структурные компоненты и взаимосвязь с воспитательным процессом. В исследовании научно обосновывается роль педагогического воздействия в формировании культуры здоровьесбережения личности.

Автор характеризует процесс формирования здорового образа жизни как целостную педагогическую систему и анализирует её основные компоненты: цель, содержание, методы, средства и результат. Особое внимание уделяется приоритетности личностно-ориентированного педагогического подхода в формировании навыков здорового образа жизни. Научная новизна статьи заключается в разработке концептуальной модели, систематизирующей педагогические компоненты формирования здорового образа жизни и раскрывающей их взаимосвязь.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, педагогическая сущность, культура здоровьесбережения, личностно-ориентированное обучение, воспитательный процесс, педагогическая система, компетенция в области сохранения здоровья.

KIRISH

Insonning sog'lig'i nafaqat biologik, balki ijtimoiy va madaniy hodisa sifatida ham qaraladi. Sog'lom turmush tarzi inson hayotining barcha sohalarini, jumladan, ovqatlanish, jismoniy faollik, uyqu, ruhiy muvozanat hamda zararli odatlardan voz kechishni o'z ichiga oladi. Pedagogika fani ushbu hodisaga o'z nuqtayi nazaridan yondashib, sog'lom turmush tarzini shakllantirish jarayonini ongli, maqsadli va tizimli tarbiyaviy faoliyat sifatida talqin etadi^[1].

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida sog'lom avlodni tarbiyalash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Biroq amaliyotda sog'lom turmush tarzi haqidagi bilimlar ko'pincha nazariy darajada qolib ketmoqda: o'quvchilar bu borada ma'lum bilimlarga ega bo'lsalar-da, ularni kundalik hayotda to'liq qo'llay olmaydilar^[2]. Mazkur nomuvofiqlikning asosiy sababi sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyatini yetarli darajada anglamaslikda, ya'ni ushbu jarayonni faqat axborot berish bilan cheklashda namoyon bo'ladi.

Tadqiqot obyekti - umumta'lim maktablarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish jarayoni.

Tadqiqot predmeti - sog'lom turmush tarzini shakllantirish jarayonining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilishi.

Tadqiqot maqsadi - sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyatini nazariy jihatdan asoslash hamda uning konseptual modelini ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari:

- mavjud nazariy yondashuvlarni tahlil qilish;
- sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik komponentlarini aniqlash;
- amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sog'lom turmush tarzini shakllantirish muammosi pedagogika fanida turli davrlarda turlicha talqin etilgan. Klassik pedagog Ya.A. Komenskiy o'z asarlarida jismoniy tarbiya va gigiyenani bola tarbiyasining ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqqan^[3].

V.A. Suxomlinskiy sog'lom bolaning aqliy va ma'naviy jihatdan ham barkamol bo'lishini ta'kidlab, sog'lomlashtirish ishlarini umumiy tarbiya jarayoniga integratsiya qilish zarurligini asoslab bergan^[4].

Zamonaviy tadqiqotlarda G.K. Zaytsev sog'lom turmush tarzini shakllantirishni shaxsning sog'liq madaniyatini rivojlantirish jarayoni sifatida talqin etadi. Uning konsepsiyasiga ko'ra, sog'liq madaniyati uchta asosiy komponentdan iborat: kognitiv, affektiv va konativ^[5].

J. Hattie va G. Yates esa o'qituvchi ta'sirining o'quvchi hayot tarziga uzoq muddatli ta'sirini tadqiq etib, pedagog o'z xulq-atvori va faoliyati bilan sog'lom turmush tarzining namunasini ko'rsatishi lozimligini ilmiy jihatdan asoslaganlar^[6].

Mahalliy pedagogika fanida N. Muslimov va M. Ochilov sog'lom turmush tarzini shakllantirishda milliy qadriyatlar hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar uyg'unligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydilar^[7].

R. Mavlonova esa boshlang'ich ta'lim bosqichida sog'lomlashtirish tarbiyasini o'yin metodlari asosida tashkil etishning pedagogik imkoniyatlarini tadqiq etgan^[8].

Biroq mavjud ilmiy ishlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik tizim sifatidagi yaxlit modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Mazkur maqola aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada ilmiy-nazariy tahlil metodlaridan foydalanildi. Xususan, pedagogik va psixologik adabiyotlarni qiyosiy tahlil qilish, tizimli yondashuv, tarkibiy-funksional tahlil hamda konseptualizatsiya metodlari qo'llanildi.

Qiyosiy tahlil yordamida xorijiy va mahalliy pedagogika maktablarining sog'lom turmush tarzini shakllantirishga oid yondashuvlari o'zaro solishtirildi. Tizimli yondashuv asosida mazkur jarayonning tarkibiy komponentlari va ularning o'zaro bog'liqligi aniqlandi. Tarkibiy-funksional tahlil natijasida esa sog'lom turmush tarzini shakllantirishning konseptual modeli ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyatini aniqlash uchun, avvalo, "shakllantirish" tushunchasining pedagogik mazmunini oydinlashtirish zarur. Pedagogika fanida "shakllantirish" shaxsda muayyan sifat, ko'nikma yoki munosabatni maqsadli tarbiyaviy ta'sir orqali vujudga keltirish va mustahkamlash jarayoni sifatida talqin etiladi^[9]. Demak, sog'lom turmush tarzini shakllantirish - o'quvchida sog'liqni asrash va mustahkamlashga yo'naltirilgan barqaror xulq-atvor, ko'nikma hamda qadriyatlarini tarbiyaviy jarayon orqali tarkib toptirish demakdir.

Ushbu jarayonning pedagogik mohiyatini to'rtta asosiy komponent orqali ifodalash mumkin.

Birinchi komponent - motivatsion-qadriyat komponenti. U o'quvchida sog'liqni oliy qadriyat sifatida idrok etish va unga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish bilan bog'liq. Mazkur komponent sog'lom turmush tarzini shakllantirishning poydevori hisoblanadi, chunki bilim va ko'nikmalar yetarli motivatsiyasiz amaliy xulq-atvoriga aylanmaydi^[9].

Ikkinchi komponent - bilish-ma'rifiy komponent. U o'quvchilarga sog'lom turmush tarzi haqida ilmiy asoslangan bilimlarni berishni nazarda tutadi. Ushbu bilimlar nafaqat eslab qolish, balki kundalik hayotiy vaziyatlarda qo'llash uchun ham xizmat qilishi lozim ^[6].

Uchinchi komponent - faoliyat-amaliy komponent. Bilim va munosabatlar amaliy xulq-atvorga aylanmuncha sog'lom turmush tarzi shakllanmaydi. Mazkur komponent o'quvchilarda sog'lom odatlarni, jumladan, ertalabki badantariya, to'g'ri ovqatlanish va kun tartibiga rioya qilish ko'nikmalarini barqaror ravishda shakllantirishni ta'minlaydi ^[7].

To'rtinchi komponent - reflektiv komponent. U o'quvchilarda o'z sog'lig'ini muntazam kuzatib borish, salomatlik holatidagi o'zgarishlarni anglash va zarur tuzatishlar kiritish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Zamonaviy sog'liq ta'limi konsepsiyalarida reflektivlik, ya'ni o'z sog'lig'iga nisbatan mas'uliyatli va ongli yondashuv, asosiy maqsadlardan biri sifatida e'tirof etiladi ^[10].

Mazkur to'rtta komponentning o'zaro uyg'unligi sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik samaradorligini belgilaydi. Komponentlardan birining e'tibordan chetda qolishi jarayonning to'laqonli amalga oshishiga to'sqinlik qiladi. Masalan, bilim mavjud bo'lib, motivatsiya yetishmasa, xulq-atvorda o'zgarish yuz bermaydi; motivatsiya mavjud bo'lib, amaliy ko'nikmalar shakllanmasa, ijobiy niyatlar real faoliyatga aylanmaydi.

1-jadval: Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik komponentlari

Komponent	Mazmuni	Pedagogik vazifasi	Natija ko'rsatkichi
Motivatsion-qadriyat	Sog'liqqa nisbatan qadriyatli munosabat	Ichki motivatsiyani rivojlantirish	Sog'liqni ardoqlash istagi
Bilish-ma'rifiy	Ilmiy asoslangan bilimlar tizimi	To'g'ri bilimlar berish	Sog'lom turmush tarzi savodxonligi
Faoliyat-amaliy	Sog'lom odatlar va ko'nikmalar	Amaliy ko'nikmalar shakllantirish	Barqaror sog'lom xulq-atvor
Refleksiv	O'z sog'lig'ini kuzatish	Mustaqil fikrlash va javobgarlikni rivojlantirish	Sog'liqqa mas'uliyatli yondashuv

Pedagogik jarayonda mazkur komponentlarni amalga oshirish bir qator shart-sharoitlarga bog'liq. Birinchidan, o'qituvchi sog'lom turmush tarziga amal qiluvchi va o'quvchilar uchun namuna bo'la oladigan shaxs bo'lmog'i lozim ^[6]. Ikkinchidan, ta'lim mazmunida sog'lom turmush tarzi masalalari integrativ yondashuv asosida barcha fanlar kontekstida yoritilishi zarur. Uchinchidan, maktab muhiti, jumladan, oshxona, sport inshootlari va dam olish maskanlari sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlaydigan sharoitlarga ega bo'lishi kerak ^[1].

Shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuv sog'lom turmush tarzini shakllantirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Har bir o'quvchining jismoniy holati, oilaviy muhiti, qiziqishlari va ehtiyojlari turlicha bo'lganligi sababli yagona standart yondashuv kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shu bois pedagog o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda differensial va individual ta'sir ko'rsatishi lozim ^[9].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan nazariy tahlillar asosida shunday xulosaga kelindi: sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyati motivatsion-qadriyat, bilish-ma'rifiy, faoliyat-amaliy va reflektiv komponentlardan tashkil topgan yaxlit pedagogik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur tizimning samarali faoliyat ko'rsatishi uchun pedagogik jarayonning barcha elementlari yagona maqsad va yo'nalish asosida tashkil etilishi zarur.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. O'qituvchilarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimiga sog'lomlashtirish pedagogikasi bo'yicha maxsus kurslarni joriy etish;
2. Ta'lim dasturlari va o'quv fanlari mazmunida sog'lom turmush tarzi mavzularini integrativ yondashuv asosida kengroq aks ettirish;
3. Ta'lim jarayonida reflektiv metodlardan, jumladan, kundalik yuritish, o'z-o'zini baholash varaqalari va maqsad qo'yish jadvalaridan samarali foydalanish;
4. Umumta'lim maktablarida "Sog'lom muhit" standartlarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish;
5. Pedagogik baholash mezonlari tarkibiga sog'lom turmush tarzi ko'nikmalari va sog'liqni saqlash kompetensiyalarini kiritish.

Mazkur tavsiyalarning amaliyotga tatbiq etilishi o'quvchilarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish samadorligini oshirish, sog'liqni saqlash madaniyatini rivojlantirish hamda barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Muslimov N., Xasanov A. Sog'lom avlod tarbiyasi: nazariya va amaliyot. - Toshkent: Fan, 2021. - 256 b.
2. O'zbekiston Respublikasining 'Ta'lim to'g'risida'gi Qonuni. - Toshkent: Adolat, 2020.
3. Komenskiy Ya.A. Buyuk didaktika (tarjima). - Toshkent: O'qituvchi, 1975. - 375 b.
4. Sukhomlinsky V.A. Qalbimni bolalarga bag'ishladim (tarjima). - Toshkent: O'qituvchi, 1978. - 287 b.
5. Zaytsev G.K. Zdorovesbergayushchaya pedagogika. - Sankt-Peterburg: Detstvo-Press, 2019. - 160 s.
6. Hattie J., Yates G. Visible Learning and the Science of How We Learn. - London: Routledge, 2021. - 348 p.
7. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi: Nasaf, 2022. - 184 b.
8. Mavlonova R. Boshlang'ich ta'limda sog'lomlashtirish tarbiyasi. - Toshkent: TDPU, 2020. - 128 b.
9. Pedagogika: darslik / N.Muslimov tahriri ostida. - Toshkent: O'qituvchi, 2023. - 440 b.
10. WHO. Health Literacy: The Solid Facts. - Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2013. - 73 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.